

1259.

TOPIC:

BIRTH

INFORMANT:

ANASEINI TABUASOVA (F. 65YRS)

PLACE OF ORIGIN:

WAIYANITU, SERUA

PLACE OF INTERVIEW:

SERUA GAIOA SERUA

DATE:

19 / 8 / 86.

INVESTIGATOR:

STEFFI DAWAI

Keitau na vakarau veitani sa tiko oqo kei Anaseini Tabuasova, e dua namarama ni Waiyanitu, Serua. Kau na vakatarogi koya tiko kina me baleta na cakacaka, nanona dau qaravi ira tiko na marama tiko bibi.

Na noqu kila na cakacaka oqo, au dau vakamuri ira voli na nasi ni koro, o ira na yalewa vuku. E liu e se sega na nasi, e ra se dau tu ga na yalewa vuku e na veikorokoro. Au dau muri ira voli, e ra dau talai au me ra dau kauti vei ira na wai katakata. O koya oya au kila kina na cakacaka oya, ia au sa dau vakayacora kina sa tavi va oya.

O na kila vakasavani sa kumekume tiko e dua namarama?

Ni sa kumekume tiko e dua na marama, o sa na raica tiko na kena i rairai. Mai na gauna e liu, kei na kena i rairai e na gauna e sa kumekume tiko kina oqo. O na raica na yaloka

E na ganna e tiko bibi tiko kina e dua na marama, na wai
 cava sara mada, e dodonu me soli vua na marama ogo?
 Vinaka, na wai e dodonu me na soli vua, e wai tale beka ga
 ni batabata. E na lualua tiko. Kevaka e na sega ni lualua
 tiko e dua na buketete, e sega e na soli ki vua na wai ni
 kaukauwa. E dua na wavuka, na wakalon, kei na watabua. E
 na gunuva na marama oyak, me na vakaukauwataka na ketena,
 me rawa ni kana vakavinaka, me rawa ni bulabula tale ga kina
 na gone e tiko i ketena.

E so na vakaukauwa yago, e dau tukuni vei ira na marama,
 tiko bibi, me ra dau vakayacora. Na vakaukauwa yago cava
 sara mada e ra dau tukuna ogo. Na cava na kena i balebale
 e dau tukuni kina vei ira, me ra lai vakaukauwa yago?
 Vinaka, kevaka e dua na marama e tiko bibi, e sa yacova mai
 na kena vula, e sa xi vula ciwa, e sa dau tukuni vei ira
 me ra gole yani i veikau me ra lai dreke buka mai. Me ra
 taubale vakalevu, me ra cabre yani i baba, oya me ra vaka
 yavalata tiko na yagoda, me ~~rawa~~ vakararawataka na nodra
 vakasucu, me vukei ira. E na ganna e ra sa na taratarata
 kina me vakasucu, e sa na vukei ira na nodra taubale tiko
 oya, se na dreke buka. Se e ra cabeta tiko na delana, na
 tube wai. E dau tukuni vei ira, ni taura mai e rua na vokete
 wai e tu ogori, me vakasina mai ra. Ni tube cake mai.

E dau so na wai dravidraviva e dau soli vei ira na marama.
 E rawa ni o vakamagalataka mada, se wai dravidraviva cava
 mada ogo, e soli vei ira na marama. Kei na cava beka na

vuna e dau soli kina vei ira?
 Vinaka, na vu ni kena soli na vai dravidravia, oya e tauvata
 sara tikoga na kena vakaukauwa yago oya. Na vai dravidravia
 tale ga oya, e na vukea na nodra vakasucu. Ni so e dau
 dredre tu na nodra vakasucu, me vakatofototaka na nodra
 vakasucu. E tukuni, ni vai dravidravia, kevaka e sa
 taratara e dua na tinani gone, e sa na bera. Kevaka e sa
 bera na nodra cicivaki koya tiko mai veikau, e sa tu ga na
 vai e tu e mata ni vale. Na drau ni bele, na drau ni sentoa,
 na vulawalu. Na vulawalu au tukuma tiko ogo o au, e so e
 vaka tiko na drau ni balabala. E dau tubu tu ga e na bati
 ni gauniasala, e kau ni baba. Oya na somona sara i loma.
 Baleta na gele, na sentoa, e sa da kila levu tu ga. Ia, na
 vulawalu au tukuma tiko ogo, e leve levu e sebera ni kila.
 Oya na somona i loma, me musu mai, me musumusunu na tolonga
 oya, me mai veiveisa, e sa gai tuki, vusoi, me soli ki vei
 ira. Ni ra sa taratara tiko me ra sa vakarau gole i vale
 ni bula. O koya na vai dravidravia oya, e dau vakatofoto
 taka na nodra mamada na marama, ni ra vakasucu.
 E rawa ni o vakaraitaka mai, se kakana cava saramada, e
 dodonu me soli vei ira na tinani gone ni ra taratara tiko?
 E na gauna ni taratara, e sa na sega ni rawa ni soli vei
 ira na tinani gone na kakana. E na gauna ga e ra buketete
 tiko kina, e sa i koya na gauna me dau vinakati kina, me
 ra kania na vuanikau. Me vaka mada ga o ira ogo ni ra tu
 mai nakoro, e ra dau vinakata na niu, e ra vinakata na dawa,
 ra vinakata na vutu, na moli. Na veivuanikau va oya, me ra

--

vakanja, na jaina. Oya e ra sa susuga tiko kina na gone
bulabula i ketedra. E ra kania tu ga na vua ni kau ni veikau,
o koya e ra tu mai e na noda veikorokoro.

Ni sa taratara e dua na marama, o na kila vakacava ni sa
voleka ni vakasucu? Me vaka e dau so na mosti e dau yacovi
ira mai, e da dau kila kina ni sa vakarau me ra vakasucu?
Vinaka, ni dua na mosti, o koya e dau lako mai e na gauna
ni vakasucu, e sega tale ni dua na mosti e tautauata. Ni
sa dua na marama e tiko, ni sa yacovi koya mai na nona siga,
e sa na vakila sara ga o koya ni sa na mosti mai na dakuna.
Ia na mosti oya, e sa na vakila kina o koya, o au meu sa gole
i vale ni bula. Au sa na mamada ni kua, baleta e sa na
vakila sara ga o koya na veivanua e mosti mai. E duatan ni
mataqali mosti, e dau yacovi keda mai, ni da sa vakarau
vakasucu.

--

E so na gauna, na gauna e da dau sucu mai kina, e dau liu
mai na uluda. Me vaka ga na kena i vakarau. Ia, e na caka
mada vakacava, kevaka e sa liu mai na ulu ni gone?
Vinaka, ni sa na vakasucu mai e dua na marama, e sa na liu
ga mai na uluna. Ia, na ka ga e sa na cakava na yalewa vuku,
e sa na vakawaraka. E na gauna ga e sa guraka ga mai kina
o tinana, e sa na nona i tavi ga me waraka. Ia, e so na
gauna, e sa na dau ceguleka na tinani gone, ia o liko o sa na
vakarau vukea na tinani gone. O sa na vakayagataka na ligamu,
na nonu i dudusi mo na tara kina na gone, mo na tara vaka
malua, o sa vukea mai na nona toso mai tuba.

--

E vakacava, e dau so na gauna, e dau liu mai na yava ni gone.
E dau caka beka vakacava oya, me na rawa ni na sucu beka mai

kina i vuravura?

Vinaka, oya e vakatokai tu beka vakaviti, me vakasucu vaka

manumanu. Kevaka me liu mai na yavana. Ia, e sa na qai

nona i tavi saraga o yalewa vuku, me vakalesuya tale, tara

saraga e ligana, ka vakalesuya tale vakamalua, me vakacowiri

taka tale na gone, me na qai liu ga mai na uluha.

E dau so na vakacalaka, e na gauna e dau sucu kina na gone,

e dau waviva na domora na nodra i vicovico. E rawa ni

o vakamacalataka mada, se na cava beka na vu ni leqa oqo.

Kei na ka e dodonu me caka, me na rawa ni bula vakavinaka

kina na gone oqo?

Vinaka, e na gauna ga e sa buketete tiko kina e dua na tinani

gone, na i vakavuvuli kece, e sa na tukuni sara tiko ga

vua. E na dau tukuni ki vua e dua na tinani gone e sa

bukete tiko, kua ni sulu rogo, kua ni sulu domo, kua ni

vesu na ulu. Oya na veimataqali ka keee e da vakaraitaka

tiko oya, e na vakatakilakila tiko vua na gone. E na gauna

e sucu mai kina e dua na gone, e wavi mai na i vicovico

i domona. Ia e so na gauna, e dau vakaleqai ira sara na

gone na ka oya. Ia kevaka e totolo na ligani yalewa vuku,

me vakasereka tale vakatoto, na vicovico me lesu tale e

na kena i tutu dodonu, ke e totolo na ligana, e na bula na

gone.

Na cava e na caka ki vua na tinani gone, e na gauna e sa

vakasucu oti kina?

NI sa vakasucu oti e dua na tinani gone, e sa vakacegu tu

o koya. E sa na qaravi sara tiko ga, me sa lai yacova sara ni sa bogi tini, se me sa yacova ni sa bogi va. E dau va tiko oya, na i vakarau ni tini ni gone e na gauna e sa sucu oti mai kina.

E rawa ni o vakamacalataka, na kakana e dodonu me kania na

tini ni gone, me na vakasucumi koya tiko kina na livena?

Na gauna e sa na vakasucu oti kina e dua na tini ni gone,

e sa dau vakatabui mada vua me kua mada na kana masima. Oya

e dua na tabu e soli ki vua, na vakasucu vakaviti e dau va

tu oya na kena i vakarau. Tabu na kana masima ni siga va.

Kua ni kana vakacoi me vaka na kakana boti sisisa, me vaka na

ika, na veikakana va oya, e vakatabui vua me kania. Me

vaka na vuaka, na qari, na molisa, me kua ni kania, baleta

ni ra kakana sawa oya. Mo kana dalo, vata na baba, me saqa

vata. Mo gunuva tu na kena wai, kania na baba. Me yacova

sara na bogi tini, e so e bogi tini sara na gone, e sa dai

kana vakacoi o tini ni gone.

E vakacava na vicovico ni gone, e dau cakaviti vakacava?

Oi, na vicovico ni gone oqori, oqori e vakasucu tu vakaviti,

E sucu ga mai na gone, e na kena i vakavakarau ko e dau

vakayagori tu e Liu, e tauri ga mai na vicovico ni gone, e

vakarautaki e na durudura na gone, na kena balavu, e sa dai

dau mai musu. E dau vakayagataki e Liu e na qa ni kai, se

na tikiti ni bitu, me musu kina na vicovico ni gone. E mai

vesu, vesu toka me kakua ni sususa na vicovico. E sa na

qai dau vakayagataki tiko ga na wai ni sucu tina, me sui

--

--

tiiko kina na vicovico ni gone.

E dau so na tinani gone, e dau vaka me dau miiamilla mai na mata ni sucu, ~~tinani~~ e qai dau mamavovoa tu. Na wai cava mada e dau ra gunuva. Se na cava me dau wali kina na mata ni sucu, me vakaotia na leqa oya?

Vinaka ni sa vakasucu e dau na tinani gone, ni sa vakasucu, e tiiko e rua na ka e na yacovi keda. E dau, e namiiamilla tiiko namata ni sucu oya, na kena i karua, e na vutu. E na drakusi, baleta ni se sogosogo tiiko na mata ni sucu.

O koya oya, e dodonu me tadola kece namata ni sucu. Ni tadola vakavakava tu namata ni sucu, o na raica ni na vana vakavina ka tu namata ni sucu. E na sucu vakavina ka na gone. Ia, e na gauna e sa na fasogo tiiko kina namata ni sucu, e dau yacana vakaviti ni 'vurase'. Na vurase oya,

na i sogo ni mata ni sucu. Ni sa na domica tani mai na gone, e so na gauna, e dau vakaleqai tinadra sara. E dau vaka e mosi, ni ra dau via solia na tinadra na sucu. E sa na vakavo sara, ni sa na facavu tani, e sa na qai rawa ni na vakacegu na tinani gone. Ia, e sa na qai vaka e miiamilla tale, na vana e tiiko kina na vura se.

E vakacavani sa vakasucu oti e dau namarama, na cava mada e na caka vua, ni sa vakasucu oti na gone, e nanona mai davo tu?

Vinaka, ni sa dau vakasucu oti e dau na marama, e dau vinakati me dau vakasavsavataki mada e liu, oti oya, e sa na qai lai kau mai e so namataqali wai, na wai oya, me na mai gunuva o koya, me na rawa ni vukea nakekena, me rawa ni

ni o rawata na ka oya, ni o na sega ni o vakaluvveni kina. E kena i balebale oya, e fautauvata kei na tofodro o koya e veisa, me ya tinikawalu, se ya ruasagavulukava, e gai waktivata kei na wai, me gai gunuva o tinani gone?

To.

E vakava na gone e sucu mai, e so e na dau sucu mai va oyo, e na dau malumalumu tu. E rawa ni o vakamacalataka se na sava e dodonu me cakava o tinana, me vakaukawataki kina na gone oya?

Oyo na ka e dodonu me cakava na tinani gone, me tovolet me dau vakamatui na gone, tovolet me dau vakayagataka na waiwai, oyo me waiwai niu walega. Oya e na vukea na gone. Na cava e na dau lumuti kina me kaukawa kina na yagoni gone?

E na vinaka ga me vakayagataki na waiwai niu. Oya e na kaukawa kina na yago ni gone.

E rawa ni o vakamacalataka, na ka e dodonu me caka vei rau na veitinani, e na gauna e rau sa vakasucumi oti kina? E dau so na i tovo vakaviti e dau caka, e rawa ni o vaka macalataka mai?

Oi, ni sa sucu e dua na gone, kevaka e gone vou, e na vakasivi ni na dau caka na kena vakabogiva. Bogiva oya, e dau caka na kena kakana, O ira na vugodra na gone, se o ira na tukadra na gone, se o ira na nodra momo na gone, e ra dau lako mai, me gai mai caka na kedra kakana, oya me marautaki walega kina ni sa bogi va na gone oya.

E kena i balebale oya, oya e sa i otiofi saraga ni ka e dodonu me caka vei rau na veitinani?

E sega, e dau caka tale na bogi tini, se bogi walu. E
duidui na veivuanu. E na kena i cakacaka ni gone e sugu
mai. E dau caka e bogi walu, se e bogi tini. Ia, oya, e na
dau caka tale kina e dua na megiti. Na megiti oya, me na
mai caka tale kina e na nona sa kilai, ni gone ogo, e sa
toso caka tikona nona bua, e sa na toso caka tale ga, na
nona veikilai vakaveivekanit, me baleta na gone lailai ogo.
Vinake vakalevu. O ni a qai rogoca tikona oya, na neitau
veitlanos ket Anaseini Tabuasova, e na nona vakaraitaka
toka, na cakacaka e dau vakayacora vei ira na marama tikona
bibl.

SA OTI.